

Λειτουργική Αναγέννησις ή Οικουμενιστική Ομοιομορφία; (Αρχ. Νικόδημος Μπαρούσης)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 29 Σεπτεμβρίου, 2006

Και πάλι στις μέρες μας, πολύς ο λόγος για κάποια λειτουργική αναγέννησι. Δεν γνωρίζω αν ο όρος είναι ανεκτός από ορθόδοξου πλευράς, φαίνεται όμως σαφώς ότι νοσηματοδοτείται από την λειτουργική κίνησι της Δύσεως, τις αρχές του Μπωντουαίν (BEAUDUIN) και των μαθητών του, ίσως ελαφρώς επεξεργασμένες από την σύγχρονη φιλοσοφία και τις κοινωνικές ανάγκες, εφ' όσον από τότε επέρασαν ήδη πενήντα περίπου χρόνια. Βεβαίως το αίτημα της "λειτουργικής αναγεννήσεως" δεν προέρχεται μόνον από την Δύσι, συνδέεται όμως πάντοτε με τραγικά πρόσωπα της εκκλησιαστικής μας ιστορίας, ανθρώπους που διέκριναν την παρακμή της Λατρείας εις την εποχή τους και θέλησαν να εργασθούν για την ανύψωσί της. Όμως, με την αυτοπεποίθησι όπου τους διέκρινε, προχώρησαν με το δικό τους βήμα, με την δική τους συμβολή, ώρυξαν εαυτοίς φρέαρ συντετριμμένοι, χαλκεύοντας έτσι, ασυναισθήτως ίσως, πληρέστερα την αρξαμένη αποσύνθεσι.

Όπως οι παλαιότεροι, έτσι και οι σύγχρονοί μας, φαίνονται καταγοητευμένοι από το αρχαίο Τυπικό, γι' αυτό πασχίζουν να ανακαλύψουν ό,τι αρχαϊκό στοιχείο, για να το εισαγάγουν, ως το μόνο γνήσιο, εις την καθημερινή Λατρεία. Θα έλεγε κανείς ότι αυτοί οι άνθρωποι πιστεύουν πως, όσο περνούσαν οι αιώνες, η Εκκλησία έχανε την Χάρι του Αγίου Πνεύματος, γι' αυτό και όσα εθεσμοθετούσε τον Θ' ή τον ΙΔ' αιώνα ήσαν λιγότερο αυθεντικά εκείνων όπου εθεσπίσθησαν τον Β' ή τον Δ' αιώνα.

Εις τις ημέρες μας, λοιπόν, κάποιοι εγοητεύθησαν από το αρχαίο Τυπικό των ενοριών, το λεγόμενο Ασματικό, και προσπαθούν να το αναστηλώσουν για να το επαναφέρουν εις την Λατρεία, εμπνευσμένοι ίσως από τον δυστυχή Μ. Κοβαλεύσκυ (KOVALEFSKY) όπου ανασυνέθεσε εις την Γαλλία την λεγομένη Λειτουργία του αγίου Γερμανού των Παρισίων, γεγονός που εστοίχισε εις αυτόν και όσους τον ακολούθησαν την αποκοπή τους από όλη την Ορθόδοξο Εκκλησία.

Τα "ανακαινιστικά" βήματα ξεκίνησαν σημειωτόν εδώ και μερικά χρόνια. Ένα από τα πρώτα βήματα πρέπει να είναι η ανάγνωσις των Ευχών της θείας Λειτουργίας εις επήκοον του λαού. Προσπάθησαν τότε να μας πείσουν ότι αυτό είναι η ακραιφνής ορθόδοξος παράδοσις. Εστηρίχθησαν σε πιθανολογίες και προσωπικές τους εκτιμήσεις, ενώ παρέβλεψαν τον σαφή υπαινιγμό του Μεγάλου Βασιλείου περί μυστικής αναγνώσεως των ιερών ευχών της Θ. Λειτουργίας (Περί Αγίου Πνεύματος, ΒΕΠΕΣ, τ.52, κεφ. κζ'), όπου είναι Αποστολική Παράδοσις -όπως, το σημείον του Τιμίου Σταυρού, το "μή κλίνειν γόνυ εν ημέρα Κυριακή", η προς ανατολάς στροφή μας κατά την προσευχή, κλπ - παράδοσις την οποίαν εφήρμοσαν όλοι οι Άγιοι

Πατέρες. Πρβλ. Διονυσίου του Αρεοπαγίτου: "τας δε τελεστικὰς επικλήσεις, ου θεμιτόν εν γραφαίς αφερμηνεύειν, ουδέ το μυστικόν αυτών..... εκ του κρυφίου προς το κοινόν εξαγειν".(περί Εκκλησιαστικής Ιεραρχίας, Ζ'), Νικολάου του Καβάσιλα: "ο ιερεύς εφ' εαυτού τω Θεώ... εύχεται.... είτα δοξολογίαν προσθείς εις επήκοον...του πλήθους".(Εις την Θείαν Λειτουργίαν κεφ. λε'.), Αθανασίου του Παρίου: "Τας ανεκφωνήτους επικλήσεις εις την μετουσίωσιν του άρτου και του οίνου".(Π. Πάσχου "εν ασκήσει και μαρτυρίω" σελ. 87. — κι έφθασε, αλλοίμονο, να διασαλευθή) στην εποχή μας, με πρωτοπόρο την Ελλάδα.

Το θέμα επροχώρησε, έγιναν μελέτες και επιστημονικές διατριβές, διεπιστώθη ότι η παράδοσις της Ορθοδόξου Εκκλησίας θέλει μυστική την ανάγνωσι των Ευχών, και όμως εξακολουθούν να δημοσιογραφούν, υποστηρίζοντες μετά ζήλου το αντίθετο.

Και όχι μόνον αυτό. Ως ήταν φυσικόν, επροχώρησαν και σε μία δευτέρα καινοτομία, τελούντες την Θεία Λειτουργία "κατ' ενώπιον του λαού", ωσάν να είναι υποχρεωμένοι να συμμορφωθούν στις αποφάσεις της Β' Βατικανείου συνόδου. Διερωτάται κανείς, πως αγνοήθηκε και πάλιν η Αποστολική Παράδοσις, αλλά και οι επιστημονικές μελέτες, (όπως του Κ. GAMBER: "TOURNES VERS LE SEIGNEUR" η μετάφρασις υπό δημοσίευσιν), που απέδειξαν ανιστόρητη την σχετική απόφασι της Β' Βατικανείου συνόδου; Εν πάση περιπτώσει, οι Λατίνοι, μετά την κατακραυγή των οπαδών τους που έπαυσαν πλέον να εκκλησιάζονται και την επιστημονική απόδειξι της λανθασμένης τους λειτουργικής αναγεννήσεως, ανεδιπλώθησαν, και με απόφασι του σημερινού πάπα εδόθη άδεια να τελήται η λειτουργία και με το τυπικό που ίσχυε προ του 1960. Απορεί κανείς, πως τα παθήματά τους δεν ημπορούν να γίνουν μαθήματα σε μας!

Αντιθέτως μάλιστα, οι "αναγεννητικές" προσπάθειες στον τόπο μας εντείνονται. Τελευταίως ανεκαλύφθη νέος τρόπος μεταδόσεως της Θείας Κοινωνίας, κάτι που δεν είχε γίνει ποτέ επί 2000 χρόνια. Προς το παρόν ετέθη εν χρήσει μόνον σε λίγες περιπτώσεις, απ' ό,τι γνωρίζω, ίσως για να ιδούν οι υπεύθυνοι τις αντιδράσεις του αγνοούντος συνήθως τα τοιαύτα ευσεβούς λαού, ώστε μετά να προχωρήσουν ακάθεκτοι. Δεν πιστεύω ότι αγνοούν πως ουδέποτε η Θεία Κοινωνία μετεδόθη δια της χειρός του ιερέως κατόπιν εμβαπτίσεως του Αγίου Άρτου εις το Αίμα του Κυρίου. Αντιθέτως, είμαι περίπου βέβαιος ότι γνωρίζουν πως ο δικός τους τρόπος είναι εκείνος οπού χρησιμοποιείται από τους Ουνίτας. Επίσης γνωρίζουν ασφαλώς ότι η πρόθεσις της Β' Βατικανείου συνόδου, εμπνεομένης από την λειτουργική κίνησι της Λουβαίν (LOUVAIN) και τις λειτουργικές αναθεωρήσεις του Μπωντουαίν, ήταν και η λειτουργική προσέγγισις των Χριστιανών Ανατολής και Δύσεως, ώστε δια της υιοθετήσεως, κατά το δυνατόν, κοινού λειτουργικού τύπου, η Ένωσις να διευκολυνθή ή μάλλον να προκληθή DE FACTO. Αναμφιβόλλως όλοι γνωρίζουν ότι μέχρι της Β' Βατικανείου, οι Λατίνοι "κοινωνούσαν" τους λαϊκούς μόνον με την όστια. Η "σύνοδος" όμως αυτή προέτρεψε τους κληρικούς της να "κοινωνούν" τους λαϊκούς και από τα δύο "ευχαριστιακά" είδη, εμβάπτοντας την όστια εις τον οίνον και εναποθέτοντας αυτήν δια γυμνής της χειρός εις το στόμα του "κοινωνούντος". Το ίδιο εφαρμόζουν και οι Ουνίται, αλλ' αντί όστιας εμβάπτουν τον άρτον, εφ' όσον, ως

δήθεν ορθόδοξοι, χρησιμοποιούν ένζυμον άρτον. Τώρα, η λειτουργική πράξις των Ουνιτών, τελείται υπό των Ορθοδόξων εν μέσω Αθηνών, εν πληθούση εκκλησία, προς παραδειγματισμόν όλων των Ελλήνων!

Αλλ' η μανία της "αναγεννήσεως" δεν αρκείται έως εδώ. Ο δρόμος για την DE FACTO ένωση πρέπει να εξομαλυνθή. Η λειτουργική πράξις των Ορθοδόξων και των Λατίνων πρέπει να εξομοιωθή* άλλωστε το "έχομε υποχρέωσι" εφ' όσον πρώτοι εκείνοι "μας ετίμησαν" στρεφόμενοι προς την Ανατολή. Ως ασφαλής οδηγός προς την ομοιομορφία αυτή της λειτουργικής πράξεως ανευρέθη η ιστορία εν συνδυασμό προς την χριστιανική αρχαιολογία, υπό την αυστηρά όμως προϋπόθεσι, της μη αναμείξεως εις αυτά της Θεολογίας. Μία μέθοδος, δηλαδή, την οποία εχρησιμοποίησαν ευρύτατα οι εικονομάχοι, δια της οποίας τα εμπόδια μειώνονται σημαντικά και η αυθαιρεσία της ερμηνείας των δεδομένων μένει εν πολλοίς ανεξέλεγκτος.

Σήμερα είναι γνωστόν ότι, προ του Θ' αιώνος, υπήρχαν εις την καθ' ημάς Ανατολή εν χρήσει δυο Τυπικά : το μοναστηριακό και το ασματικό, το οποίον ήταν εν χρήσει εις τις ενορίες και κατηργήθη τότε ως ανεπαρκές. Δεν είναι η πρώτη φορά οπού οι Άγιοι Πατέρες συνεπλήρωσαν ή κατήργησαν, ως ανεπαρκή, κάποια εκκλησιαστική πράξι. Δεν είναι μόνον το ασματικό Τυπικό, δεν είναι μόνον οι απλοϊκοί ύμνοι της πρώτης Εκκλησίας και τα υπέροχα Κοντάκια, αλλά και αυτός ο όρος του αγίου Κυρίλλου ("μία φύσις του Θεού Λόγου σεσαρκωμένη") κατηργήθησαν εν Αγίω Πνεύματι υπό των Πατέρων ως ανεπαρκείς και αντεκατεστάθησαν με νέους ορούς, τυπικά, κανόνες, εκφραστικωτέρους της Αληθείας -την οποίαν πάντοτε είχε η Εκκλησία - πιο ανεπτυγμένους και πληρεστέως διατυπωμένους, όπως η περίφημος θεολογία της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου.

Είναι αλήθεια ότι ,όντως το ασματικό Τυπικόν είναι απλούστατο και ευκολοκατανόητο—ευκολοκατάληπτο. Όμως, ήταν και αυτό μία από τις αιτίες οπού εξεμεταλλεύοντο οι αιρετικοί ίνα πλανήσουν ει δυνατόν και τους εκλεκτούς. Γι' αυτό, μετά την Ζ' Οικουμενική Σύνοδο, παραμερίζεται ως ανεπαρκές και διατηρείται αυτούσιο μόνον ως κάποια σπανία εξαίρεσις Λειτουργικού τύπου εις Καθεδρικούς Ναούς μεγάλων πόλεων (όπως π.χ. σήμερα η λεγομένη Λειτουργία του αγίου Ιακώβου) ή αλληλοπεριχωρείται εις το λεγόμενο μοναχικό τυπικό.

Στην εποχή μας αναπτύσσεται όψιμος ζήλος για την επαναφορά του, αλλά με προοπτική ακριβώς αντίστροφο εκείνης οπού το κατήργησε, και απολύτως εναρμονισμένης προς εκείνη της Λουβαίν. Δεν είναι ο νόμος της οργανικής αναπτύξεως που επιβάλλει σήμερα την προτεινομένη νέα ρύθμισι του Τυπικού, και η διαφημιζόμενη "λειτουργική αναγέννησι" ούτε πολυτέλεια, ούτε ανάγκη είναι. Αλλ' είναι διάθεσις, συνειδητή ή μη, στραγκαλισμού της καλής "μορφοποίησεως" που άρχισε με το διάταγμα των Μεδιολάνων (Δ' αίων) και, δια μέσου μιας μεγαλειώδους εξελικτικής εν Αγίω Πνεύματι διαδικασίας, εκορυφώθη και επληρώθη με το τέλος της Εικονομαχίας (Θ' αίων). Τότε που ο Μοναχισμός παρενέβη και πάλι για να οδηγήση μέσω άλλων ατραπών, εις το πνεύμα της αρχαίας Εκκλησίας. Τότε που η μυστηριολογική ευσέβεια εμβολιάζετο με την ασκητική και η ασκητική απερροφούσε το μυστηριολογικό στοιχείο, κάτι για το οποίο αγωνίσθησαν και οι μακάριοι

Κολλυβάδες, ώστε το Τυπικό να εξακολουθήσει να είναι έκφρασις του "κανόνος Πίστεως" της Εκκλησίας, καθημερινό άκουσμα και λάλημα της αποκαλυφθείσης ημίν ελπίδος, και όχι εξυπηρέτησις θρησκευτικών αναγκών.

Ο δήθεν πόθος για το ασματικό Τυπικό είναι εναρμονισμένος προς την διάθεσί μας να αποδεσμευθούμε από τον Θεόν και να εύρωμε "ωραίους τρόπους" να ζούμε μεταξύ μας ειρηνικά και ευχάριστα, κάτι εις το οποίο νομίζομε ότι συμβάλλει η περί της Θείας Λειτουργίας ερμηνεία των Αρεοπαγιτικών κειμένων και το τελετουργικό του ασματικού Τυπικού. Ενοχλεί οτιδήποτε σχετίζεται με τον συμβολισμό της επιγείου ζωής του Χριστού και το μυστήριο της απολυτρώσεώς μας από την αμαρτία. Τονίζεται σχεδόν αποκλειστικώς η "κοινοτική" διάστασις των ιερών συμβολισμών της Θείας Λειτουργίας του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού, με την προσδοκία ότι έτσι θα φιλοτιμηθούν οι άνθρωποι να εκκλησιάζονται, αλλ' ούτε καν γίνεται λόγος για τις τάξεις των κατηχουμένων και μάλιστα των μετανοούντων, τους οποίους αυστηρότατα προϋποθέτουν τα προμνημονευθέντα πατερικά κείμενα, γιατί είναι γνωστό ότι μόνο το 2 τοις εκατό των προσερχομένων θα ημπορή κάπως να ανταποκριθή. Σήμερα ενδιαφέρει να ζήσωμε καλά εδώ, και όχι να λυτρωθούμε δια της μετανοίας εν Χριστώ.

Βεβαίως αυτό είναι ένα από τα βασικά επιτεύγματα της αποστατημένης Δύσεως, που προ πολλού το διεκήρυττε ο μέγας Ιεροεξεταστής, αλλά για την Ορθοδοξία αυτό συνιστά καινοτομία. Οι πρώτοι Χριστιανοί είχαν ζώσα την συνείδησι της συνταυτίσεώς τους με την ζωή του Ιησού, γι' αυτό πιθανόν τότε να ετονίζετο περισσότερο η έννοια της Θείας Λειτουργίας ως της Βασιλείας του Θεού ανάμεσά τους. Ακριβώς μάλιστα, επειδή η εκκοσμίκευσις εθόλωνε την αίσθησι της ζώσης παρουσίας του Χριστού μεταξύ τους, οι Άγιοι Πατέρες, πολύ ενωρίς, τουλάχιστον από τον Ε' αιώνα, ετόνισαν μετ' εμφάσεως τον συμβολισμό της επιγείου ζωής του Κυρίου (πρβλ. Αγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος, άγ. Κύριλλος Ιεροσολύμων, άγ. Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης, αλλά και ο Θεόδωρος Μοψουεστίας).

Σε κάποιους συγχρόνους λειτουργιολόγους σχεδόν τα πάντα εις την θεία Λειτουργία τους είναι, ενοχλητικά. Αρέσκονται να αυτοαποκαλούνται μαθηταί των συγγραμμάτων του αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτου επειδή, ως λέγουν, εκφράζουν την αρχέγονο αντίληψιν περί της Θείας Λειτουργίας (δηλ. του Α' αιώνος), ενώ συγχρόνως, αρνούμενοι την πατρότητά τους, τα καθιστούν μεταγενέστερα των ήδη μνημονευθέντων συγγραφέων (ιερού Χρυσοστόμου, Κυρίλλου, Ισιδώρου και Θεοδώρου Μοψουεστίας), ανάγοντάς τα εις τον ΣΤ' αιώνα. Αναπαύονται εις την έννοια της Λειτουργίας ως παρουσίας της Βασιλείας του Θεού, αλλά σχετικοποιούν την αρεοπαγιτική θέσι ότι ο Επίσκοπος είναι ο μόνος ο οποίος, διά της μεσολαβήσεώς του, καθίστα μετόχους του αγιασμού και του φωτισμού τους κατωτέρους βαθμούς της ιεραρχίας ή ενοχλούνται επίσης από την αντίληψίν του ότι η Μεγάλη Είσοδος είναι αρχή και προοίμιον της Θυσίας του σωτηρίου Πάθους. Φαίνεται ότι σκοπός τους είναι η δημιουργία νέων εντυπώσεων, με την προσδοκία ότι έτσι θα ελκυσθούν οι άνθρωποι εις την εκκλησία, κάτι οπού το είπιστευε και η Β' Βατικάνειος μέχρι που διεψεύσθη οικτρώς. Όπου τους συμφέρει η αρεστή στον

σύγχρονο άνθρωπο ταπεινή αυτοσυνειδησία του Ιερού Χρυσοστόμου γίνονται χρυσοστομικοί μεν αλλ' άνευ των περί Θυσίας αντιλήψεών του, και όπου η ευχαριστιακή θεολογία του αγίου Διονυσίου τους θέλγει γίνονται αρεοπαγητικοί, αλλά χωρίς τον μυστικό συμβολισμό του. Εκθειάζουν τον υψηλόνουν άγιο Μάξιμο, αλλά τον διασύρουν εμμέσως ως ψευδολόγο, ως πλαστογράφο των αρεοπαγητικών κειμένων.

Ασφαλώς, οι άνθρωποι αυτοί, απαξιούν να μελετήσουν τον άγιο Γερμανό Κωνσταντινουπόλεως και τον άγιο Νικόλαο τον Καβάσιλα ή και τον Θεόδωρο Ανδίδων, γιατί θέλουν να, τους θεωρούν υποδεεστέρους, επειδή και χρονικώς ήσαν κατοπινοί. Υποθέτω πως και ο Ντανιελού (DANIELOU), παρ' όλη την αφοσίωσί του εις τους πρώτους αιώνες του Χριστιανισμού, δεν θα συμφωνούσε στην αποτίμησι οπού εκφράζουν οι δικοί μας πατραλοία για τους βυζαντινούς αυτούς Λειτουργιολόγους από τα τέλη του Η' αιώνος και εντεύθεν.

Τους λειτουργιολόγους μας σήμερα τους ενοχλεί ο συμβολισμός της ζωής του Χριστού στη Θεία Λειτουργία και άριο ασφαλώς θα τους ενοχλούν οι ιερές Εικόνες οπού προσκυνούμε, εφ' όσον, κατά τον άγιο Θεόδωρο τον Στουδίτη, μόνον όποιος αποδέχεται τους απεικονιστικούς τύπους της Λειτουργίας αποδέχεται και τις Εικόνες, ενώ όποιος απορρίπτει έναν εξ αυτών, απορρίπτει και ολόκληρο την οικονομία της σωτηρίας. Έτσι μόνον εκείνος οπού αποδέχεται τις Εικόνες και τους απεικονιστικούς τύπους της Λειτουργίας, και αναγνωρίζει επομένως εις αυτά μίαν καινούργια επιβεβαίωσι της πραγματικότητας της ενανθρωπήσεως και της παρουσίας του Χριστού εις την Ευχαριστία, γίνεται μέτοχος της σωτηρίας.

Αλλ' ίσως η τακτική τους αυτή να μην οφείλεται μόνον στην αφελή αντίληψί τους περί εντυπώσεων και την προσδοκία τους να θεμελιώσουν σήμερα επ' αυτών την αναβίωσι του ενθουσιαστικού στοιχείου της ζωής των πρώτων χριστιανών. Γοητευμένοι όπως είναι από την λειτουργική κίνησι της Δύσεως, σπεύδουν φαίνεται να "ανανεώσουν" την ορθόδοξο Λατρεία, ετοιμάζοντας μία Λειτουργία πολύ πλησίον εκείνης οπού, παρασυρόμενη από τον Προτεσταντισμό, συνέθεσεν η Β' Βατικάνειος. Αν μελετήση κανείς λίγο τις προτάσεις τους, πείθεται απολύτως για το που οδηγούμεθα. Το σύνθημα του AGGIORNAMENTO (:ακολουθώ το πνεύμα της εποχής) είναι το λανθάνον υπόβαθρο των προθέσεών τους. Τα πάντα είναι μία κοινωνική εορτή με χρώμα αρχαιοπρεπές' τα ημών δι' ημάς!

Δεν είναι πρώτη φορά οπού αγωνίζεται η Ορθοδοξία εναντίον της τακτικής αυτής, την οποίαν οι διάφοροι αιρετικοί έχουν ήδη χρησιμοποιήσει προ πολλού. Η αθέτησις όμως 15 ολοκλήρων αιώνων ζώσης εν Αγίω Πνεύματι Εκκλησίας και η επιστροφή εις την αρχέγονο Λατρεία, τότε οπού ως εμπερίστατος δεν είχε κατορθώσει ακόμη η Εκκλησία να εκφρασθή πλήρως περί της εν ημίν ελπίδος, συνιστά ασυνέπεια η οποία αφήνει ασύδοτο την αυθαιρεσία της ερμηνείας. Η μέθοδος αυτή βεβαίως μπορεί μεν να εξυπηρετή την αποστατημένη Δύσι, η οποία έτσι έχει την άνεσι να εφευρίσκη νέους τρόπους προς δημιουργία εντυπώσεων, μια και απώλεσε προ πολλού την ζωογόνο Χάρι. Όμως για την Ορθοδοξία, όπου δεν αντιμετωπίζεται πρόβλημα επιστροφής εις τις πηγές από τις οποίες ουδέποτε απεμακρύνθη, το αίτημα της

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

"λειτουργικής αναγεννήσεως" τί νόημα μπορεί να έχει;

Διαβάστε περισσότερα άρθρα του π. Νικοδήμου πατώντας [εδώ](#)